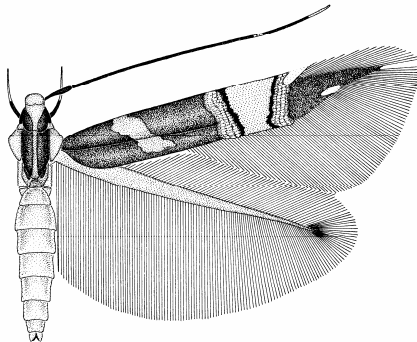

FRANJE

Jaargang 8, nr 15

3 maart 2005

ISSN: 1388-4409

Mededelingen uit de Secties “Snellen” en “Ter Haar” van de Nederlandse
Entomologische Vereniging

Colofon

Franje is het gezamenlijke contactorgaan van de secties “Snellen” en “Ter Haar” van de Nederlandse Entomologische Vereniging en verschijnt twee maal per jaar.

Logo: *Cosmopterix zieglerella* door Sjaak Koster

Redactie: Frans Groenen, Maurice Jansen en Rob de Vos

Redactieadres: Maurice Jansen, Appelgaard 9, 4033 JA Lienden. Tel: 0344-603758, e-mail: m.g.m.jansen@minlnv.nl

Lidmaatschap:

voor leden van Snellen: € 9,- per jaar, bij voorkeur te voldoen op Rabobank-rekening 130635790 te Luyksgestel onder vermelding van “Snellen”.

voor leden van Ter Haar: € 9,- per jaar, girorekening 4316551 t.n.v. Sectie Ter Haar, Hemrik.

Bestuur sectie Snellen:

voorzitter: Louis van Deventer, Van Speijkstraat 45, 5151 MD Drunen, e-mail: ljdventer@hetnet.nl

secretaris: Henk ten Holt, De Kluijskamp 10-28, 6545 JD Nijmegen. Tel: 024-3733995, e-mail: h.tenholt@tiscali.nl

penningmeester: Frans Groenen, Dorpsstraat 171, 5575 AG Luyksgestel. Tel: 0497-542153, e-mail: groene.eyken@chello.nl

Bestuur sectie Ter Haar:

voorzitter: Jaap Zwier, Turfweg 27, Yzevoorde 7021 JN Zelhem. Tel: 0314-326789, e-mail: jaap.zwier@slangenburg.nl

secretaris: Rob de Vos, Kalf 454, 1509 BE Zaandam. Tel: 075-6313339, e-mail: rvos@science.uva.nl of R.deVos@uva.nl

penningmeester: Janny Sinnema, Sparjeburd 29, 8409 CK Hemrik. Tel: 0516-471222, e-mail: s.g.sinnema@wxs.nl

lid: Bob van Aartsen, Travertin 34, 8084 EH 't Harde. Tel: 0525-652119

lid: Hans Huisman, Patrijzenlaan 4, 8091 BK Wezep Tel: 038-3765741, e-mail: kj.huisman@hetnet.nl

Kopij voor de volgende Franje dient minstens twee maanden voorafgaand aan de eerstvolgende sectie-bijeenkomst bij de redactie ingeleverd te worden bij voorkeur vóór 1 januari en vóór 1 juli. Grotere kopij of kopij met figuren indien mogelijk inleveren na overleg.

Foreign members can pay their subscription of € 9,- yearly at the international banking account number:

Für ausländische Mitglieder, bitte überweisen Sie den Mitgliedsbeitrag von € 9,- auf unsere internationale Kontonummer: IBAN NL 80 RABO 0130 6357 90; BIC-Code: RABONL2U
Concerning the costs, please inform at your bank.

Für die Kosten, bitte informieren Sie bei Irhen Bank.

INHOUD

Henk ten Holt

Verslag van de najaarsbijeenkomst van de sectie “Snellen” op 30 oktober 2004 te Lexmond 4

Rob de Vos

Verslag van de voorjaarsbijeenkomst van de sectie "Ter Haar" op 25 september 2004 te Lexmond 16

Frits Bink & Jeroen Voogd

Windepijlstaart (*Agrius convolvuli*), vervolg 26

Jeroen Voogd & Frits Bink

Ecologische Werkgroep 27

Voorjaarsbijeenkomst van de sectie “Snellen” 29

Voorjaarsbijeenkomst van de sectie “Ter Haar” 30

Verslag van de najaarsbijeenkomst van de sectie “Snellen” op 30 oktober 2004 te Lexmond

Henk ten Holt

Aanwezig: J. Asselsbergs, A. Cox, L. van Deventer, C. Gielis, A. Goutbeek, F. Groenen, H. Groenink, L. Groothedde, C. ten Ham, H. ten Holt, W.G. de Jong, F.A. Kaijadoe, M. de Keijzer, S. Koster, M. Jansen, J.A.W. Lucas, E. van Nieukerken, J. de Prins, W. de Prins, P. Rooij, J. Scheffers, J. Sinnema, M. van der Straten, G. Tuinstra, E. Vermandel, J. van Vuure, H. van der Wolf, J. Wolschrijn, P. Zumkehr, K. Zwakhals, J. Zwier

Huishoudelijk deel

Opening. De voorzitter opent de vergadering en heet alle aanwezigen welkom.

Mededelingen

Maurice Jansen deelt meer dat de sectie bij wijze van ruilabonnement Melanargia ontvangt en dat de tijdschriften voortaan tijdens de vergadering bij hem zijn in te zien. De voorzitter geeft aan dit toe te juichen.

Sjaak Koster meldt diverse afzeggingen. Afzeggingen worden in principe niet meer genotuleerd maar we maken een uitzondering voor Hans Huisman die wegens een medische behandeling verstek moet laten gaan. De sectie wenst hem veel sterkte en hopelijk een spoedig herstel.

Verslag sectievergadering 13 maart 2004

Piet Zumkehr meldt een correctie: de vallen voor spinnenonderzoek waarvan sprake is in het naschrift op pagina 6 stonden niet op Terschelling maar in het Noordhollands Duinreservaat.

Bestuursmededelingen

De voorzitter deelt mee dat de herziening van de reglementen waarvan eerder sprake was wordt uitgesteld tot volgend najaar.

Op verzoek van de penningmeester heeft de voorzitter uitgezocht hoe het zit met de bestuurstermijnen van de huidige bestuursleden. Volgens de reglementen duurt een bestuurstermijn 3 jaar en kan een bestuurslid eenmaal worden herkozen. Na de voorjaarsvergadering van 2005 eindigt de tweede termijn van de voorzitter en de eerste termijn van de secretaris. De tweede termijn van de penningmeester eindigt na de voorjaarsvergadering van 2006. In de najaarsvergadering van 2005 dient derhalve volgens de reglementen een nieuwe voorzitter te worden gekozen. Leden die zich kandidaat zouden willen stellen voor de functie van voorzitter, kunnen dit vanaf nu kenbaar maken. Ook leden die zich kandidaat willen stellen voor de functie van secretaris worden verzocht dit kenbaar te maken.

Tenslotte maakt de voorzitter melding van een artikel over de sectie van de hand van Hans Huisman en Louis van Deventer in het juninummer van Entomologische Berichten.

Franje 8 (15) – maart 2005

Het bestuur komt - nu hopelijk voor de laatste maal - terug op de discussie over publicatie in EB versus publicatie in Franje. De secretaris heeft de kwestie formeel voorgelegd aan het NEV-bestuur. Het NEV-bestuur deelt haar antwoord mee in een brief van 25 september 2004 van de NEV-secretaris. De tekst van de notulen van de NEV-bestuursvergadering wordt hieronder integraal geciteerd:

“Het sectiebestuur van Snellen vraagt een uitspraak van het NEV-bestuur in de vraag, die binnen de Sectie speelt terzake van de publicatie van zgn. eerste waarnemingen. Het standpunt van de redactie van EB, dat eind 2003 aan de sectie werd meegegeeld, luidde dat wanneer een eerste waarneming in Franje is gepubliceerd, deze waarneming niet meer als zodanig in EB kan worden opgenomen. Dit leidt binnen de sectie tot onduidelijkheid, omdat sommigen zich beperkt achtten in hun mogelijkheden om vrijelijk hun waarnemingen in sectiebijeenkomsten te bespreken, omdat melding daarvan in sectieverslagen of in waarnemingslijsten in het sectieblad publicatie in EB in de weg kan staan.

Het NEV-bestuur overweegt

1. dat als de melding als “nieuw” van wetenschappelijk belang geacht wordt voor een breed forum, publicatie in een wetenschappelijk tijdschrift met brede verspreiding, i.c. EB, het meest aangewezen is;
2. dat niet alleen intern, maar ook internationaal duidelijk moet zijn waar dit soort gegevens over de fauna van Nederland te vinden zijn; versnippering door publicatie in sectie- of afdelingsbladen draagt niet bij aan de bekendheid van op zich belangrijke meldingen;
3. dat de specialisten zelf de verantwoordelijkheid dragen om te bepalen in welk tijdschrift zo’n melding het best tot zijn recht komt; een soort kan echter niet tweemaal als ‘fauna nov. spec.’ worden gepubliceerd;
4. dat de redactie van EB een eigen verantwoordelijkheid heeft voor het blad, zowel voor het wetenschappelijk karakter ervan, als voor het feit dat EB het verenigingsblad van de NEV is;
5. dat de eerder in het sectieverslag, en in de brief van de secretaris van Snellen verwoorde handelwijze ten aanzien van publicatie van eerste waarnemingen waarschijnlijk de beste is.

Besloten wordt Snellen in deze zin te antwoorden.”

Het sectiebestuur kan zich vinden in dit antwoord van het NEV-bestuur. Voor alle duidelijkheid, de ‘eerder in het sectieverslag verwoorde handelwijze’ waarvan hierboven sprake is, is te vinden op pagina 6 van Franje 7(13).

De secretaris presenteert vervolgens de eerste - door hemzelf en Sjaak Koster ontwikkelde - gedachten over een website van de sectie Snellen. De sectie wordt gevraagd haar mening daarover te geven. Uit de discussie komt naar voren dat de plannen in goede aarde vallen. Over het algemeen vindt men dat een website zich vooral moet richten op de presentatie van de sectie naar buiten en minder op het bedienen van de huidige leden. De website mag zeker ook geen alternatief worden voor de huidige schriftelijke communicatie - hetgeen ook niet in de bedoeling lag - omdat niet alle leden

Franje 8 (15) – maart 2005

over een computer beschikken. Als aanvulling op de gepresenteerde ideeën over de mogelijke inhoud van de website wordt nog geopperd dat gedacht kan worden aan het bieden van de mogelijkheid om via de website vragen te stellen. Dergelijke faciliteiten eisen echter veel van de organisatie rond de website zodat het daar voorlopig wel niet van zal komen. Gepolst wordt tenslotte of er sectieleden zijn die de technische ontwikkeling en beheer van de website voor hun rekening willen nemen. Omdat respons uitblijft, wordt de sectieleden gevraagd in hun eigen omgeving na te gaan of er familieleden of goede bekenden te vinden zijn die daartoe bereid zouden zijn.

Om na te gaan hoe de sectieleden het functioneren van de sectie beoordelen en hun eventuele wensen en suggesties boven tafel te krijgen, deelt de secretaris namens het bestuur een ledenenquête uit. Tijdens de voorjaarsvergadering zal op de uitkomsten van de enquête worden teruggekomen.

De secretaris deelt mee dat de komende sectievergaderingen zijn gepland voor 9 april 2005, 22 oktober 2005 en 25 maart 2006 (concept). Tegen de laatste datum kan eventueel bezwaar worden gemaakt bij de secretaris.

De penningmeester doet verslag van de financiële situatie van de sectie over 2004.

	30 oktober 2004	18 november 2001
Kas	€ 170,67	€ 99,72
Bank	€ 400,77	€ 357,51
Spaarrekening	€ 1.008,84	€ 896,58
Totaal	€ 1.580,28	€ 1.353,81
Tegoeden:		
Rente per 31 dec. 2004	€ 26,89	€ 29,99
Contributie tot 31 dec. 2004	€ 288,00	€ 591,73
Totaal vermogen	€ 1.895,17	€ 1.975,54

De financiële situatie is goed te noemen. De verlaging van het totale vermogen is ontstaan door het opschonen van het ledenbestand. De niet betalende leden zijn van de lijst afgevoerd. Het totaal bedrag nog te ontvangen contributie is met 49 % verminderd in de periode van november 2001 tot november 2004.

Franje 8 (15) – maart 2005

Verslag van de secretaris 2004

Vooral door de acties van onze penningmeester zijn er over het afgelopen jaar relatief veel mutaties te melden. Deze zijn ten dele het gevolg van aan- en afmeldingen maar soms ook van het verkrijgen van meer duidelijkheid over het lidmaatschap van een aantal mensen en organisaties.

De volgende mensen zijn geen Snellen-lid meer: de heren Aben, W. Garrevoet, Keuning, Pieters en Verhoeven. Wel lid zijn de heren Lamberts en Henderickx (sinds 2003) en de Vlinder- en Libellenwerkgroep Zeeland. Nieuwe leden zijn mevrouw Van der Straten, Carel ten Ham en – sinds afgelopen week - Gerrit Tuinstra.

Het huidige aantal leden bedraagt 77. Dat zijn niet allemaal in Nederland actieve microlepidopterologen. Het aantal is inclusief musea, de Koninklijke Bibliotheek, en (buitenlandse) leden die Franje willen ontvangen. Toch mogen we over het ledenaantal zeker niet klagen. Wel zou meer jonge aanwas wenselijk zijn.

Excursie

Frans Groenen en Louis van Deventer organiseren de jaarlijkse gezamenlijke Snellen/Ter Haar-excursie in 2005. De bestemming wordt ditmaal een zeer fraai maar voor velen onbekend gebied in de omgeving van de woonplaats van Frans Groenen, te weten de Hapertse heide/Cartierheide waar door Frans Groenen al diverse leuke soorten gevonden zijn.

Er is een geschikte overnachtingslokatie gevonden (maximaal 34 mensen). Omdat de kosten € 735,- voor een weekend bedragen, hetgeen Frans Groenen als rechtgeaarde penningmeester te veel vindt, doet hij het aanbod om bij hem thuis overnachtingsgelegenheid te bieden. Omdat enkele sectieleden daar niet voor voelen, wordt toch gekozen voor de dure variant.

Rondvraag

Erik van Nieukerken deelt mee dat hij heeft deelgenomen aan een zogenaamd 'Kleinschmetterlingstreffen' bij onze oosterburen. Jaarlijks komt een groep microlepidopterologen in een informele sfeer 3 dagen bijeen rond het eerste weekend van oktober. De belangstelling voor micro's is in Duitsland de laatste tijd sterk groeiende en er worden veel activiteiten georganiseerd. Tijdens het Kleinschmetterlingstreffen ontstond het idee om de sectie Snellen eens een keer bij één van deze bijeenkomsten te betrekken. Het idee wordt verwelkomd door de aanwezige sectieleden.

Faunistische mededelingen

Willy de Prins – Enkele nieuwe soorten voor de Belgische fauna

Caloptilia populetorum (Zeller)

Deze soort was te verwachten in België, want ze komt in alle buurlanden voor. De eerste vangst dateert reeds van 27.viii.1995 te Brecht in de provincie Antwerpen, leg. G. De Prins. Nadien ook waargenomen te Kapellen, eveneens in de provincie Antwerpen. De rups leeft op berk (*Betula* sp.).

Franje 8 (15) – maart 2005

Phyllonorycter agilella (Zeller)

Hoewel ik in mijn catalogus uit 1998 schreef dat deze soort geschrapt diende te worden uit de Belgische lijsten omdat er geen exemplaren aanwezig waren in de onderzochte collecties, moet die er nu toch weer aan toegevoegd worden. Ik vond enkele exemplaren verzameld in de eerste helft van de 20ste eeuw door De Crombrughe en Janmouille in de streek rond Brussel. De rups leeft op Iep (*Ulmus* sp.)

Eratophyes amasiella (Herrich-Schäffer)

Eindelijk raakte deze soort ook uit België bekend, maar wel heel toevallig. Ikzelf heb er al jaren naar gezocht, tal van stukken hout naar binnen gesleept, maar steeds zonder gevolg. Tijdens het slepen op zoek naar wantsen in een natuurgebied te Viersel (provincie Antwerpen), bleek er een "mooi vlindertje" in het net te zitten van Maarten Jacobs. Dit bleek de bewuste soort te zijn.

Oegoconia caradjai Popescu-Gorj & Căpușe

Zoals Sjaak Koster in vorige Franje reeds schreef, is deze soort veel meer verspreid dat eerst gedacht. Ze blijkt ook in België de gewoonste soort te zijn. Ik vond exemplaren uit het noorden, het oosten en het zuiden van het land. Daarentegen vond ik, net zoals Sjaak Koster, geen enkel exemplaar van *Oegoconia quadripuncta* (Haworth)!

Monochroa divisella (Douglas)

Deze zeer lokale soort werd op licht gevangen in het natuurgebied te Viersel (provincie Antwerpen) op 4.vii.2003. De rups mineert in gele lis (*Iris pseudacorus*) bij voorkeur op planten die onder wilgen groeien. Dat bleek inderdaad daar zo te zijn, maar zoeken naar de mijnen in 2004 leverde niets op. Toch werd nog een tweede exemplaar op licht gevangen in 2004.

Cydia grunertiana (Ratzeburg)

Eén ex. werd binnenshuis op een raam gevangen te Deurne (Antwerpen) op 27.ix.2003. Deze soort leeft onder de schors van lork (*Larix* sp.). Ze werd dikwijls samengevoegd met *Cydia pactolana* (Zeller), maar er blijken toch constante verschillen te zijn in de genitalia en de levenswijze. De soort komt in Centraal-Europa voor.

Spoladea recurvalis (Fabricius)

Twee exx. op licht dicht bij Antwerpen te Kontich 8.ix.2004 en 19.ix.2004, leg. G. Sallaets. Deze soort wordt af en toe in Groot-Britannië waargenomen. Ze is gewoon in tropische en subtropische gebieden, o.a. op de Canarische eilanden. De rups leeft o.a. op spinazie (*Spinacia oleracea*), bieten (*Beta* sp.), katoen (*Gossypium* sp.), maïs (*Zea mays*), soja (*Glycine max*) en nog een hele reeks andere planten en kan soms schadelijk zijn.

Sceliodes laisalis (Walker)

Eén ex. op licht in het centrum van Brussel op 5.viii.2004, leg. R. Nyst. Het blijft onbekend of het om een migrant gaat of om een geïmporteerd exemplaar samen met tomaten, de voedselplant van de rups. In Europa zijn slechts enkele waarnemingen bekend uit Spanje en Groot-Britannië.

Franje 8 (15) – maart 2005

Jaap Zwier

Sclerocona acutellus (Eversmann)

Jaap Zwier deelt mee dat hij op 16.vi.2004 te Zelhem (Yzevoorde) *S. acutellus* heeft gevonden. De soort staat niet in British pyralid moths van Barry Goater (1986) maar werd door Hans Huisman bij eerste aanblik gedetermineerd. De soort wordt wel vermeld in Nordeuropas Pyralider van Palm (1986). Volgens Kuchlein (1993) werd de soort voor het eerst in Nederland aangetroffen tijdens een excursie in Eerde (prov. Overijssel) door Lempke, Van Aartsen en Wolschrijn, is daarna in korte tijd vijfmaal gezien en vervolgens nog éénmaal in 1992 te Heerlen. Joop Kuchlein schrijft dat het plotselinge verschijnen raadselachtig is. Het is de vraag of we te maken hebben met een kolonist of met losse waarnemingen van een immigrant.

Enkele sectieleden melden andere vangsten van deze soort. De soort is o.a. aangetroffen in Friesland, bij Callantsog, in De Biesbosch en in de tuin van Jacques Wolschrijn te Twello. Ook in Duitsland, Noordrijn-Westfalen, is de soort gevonden.

Ab Goutbeek

Oecophoridae:

Luquetia lobella (Denis & Schiffermüller): één ex. op 30.iv.2003 te Havelte op licht. De eerste vondst in Overijssel. Opmerking uit de zaal: “Deze soort komt op meer verspreide plaatsen in Nederland voor o.a. nu ook in Friesland“ *Agonopterix propinquella* (Treitschke): één ex. op licht, te Dalfsen, den Aalshorst, op 10.vi.2003. Ook de eerste vondst in Overijssel.

Gelechiidae:

Synopacma larseniella (Gozmany): tientallen exx., te Broekhuizen op 30.vi.2003 en te Welsum te Dalfsen op 6.vii.2003. Nieuw voor Salland en de Vechtstreek.

Tortricidae:

Eupoecilia ambiguella (Hübner): één ex. op licht, Dalfsen, 8.viii.2003, nieuw voor Salland en de Vechtstreek. *Gypsonoma minutana* (Hübner): één ex. op licht te Dalfsen, 16.vi.2002, nieuw voor Salland. *Eucosmomorpha albersana* (Hübner): één ex. op licht te Dalfsen, 25.v.2003, nieuw voor Salland en de Vechtstreek; *Pammene aurita* Razowski: vier exx. op licht, Dalfsen dorp op 4.viii.2002, 8.viii.2003 en 7.viii.2003. Nieuw voor Salland en de Vechtstreek.

Pyralidae:

Elegia similella (Zincken): één ex. op licht te Dalfsen, 03.vi.2003. Nieuw voor Overijssel. *Assara terebrella* (Zincken): één ex. op licht te Dalfsen, 22.vi.2003. Nieuw voor Salland en de Vechtstreek. *Thianotia chrysonuchella* (Scopoli): één ex. op licht te Dalfsen 29.iv.2003. Nieuw voor Noordoost Nederland. *Duponchelia fovealis* Zeller: één ex. te Dalfsen op licht 13.v.2003. Nieuw voor Overijssel en in de vrije natuur de eerste in Noord Nederland.

Gerrit Tuinstra - Interessante waarnemingen uit de prov. Friesland en Drenthe in 2004. *Oxyptilus chrysodactyla* (Denis & Schiffermüller)

Franje 8 (15) – maart 2005

In 2003 is deze soort voor het eerst in Friesland waargenomen. Toen werden rupsen gevonden op havikskruid (*Hieracium* sp.) in een slootkant nabij Langedijke (Zuidoost-Friesland). In 2004 op dezelfde plek aangetroffen in grote aantallen, wederom als rups. In 2004 is de soort op nog drie plekken in Friesland waargenomen: Bakkeveen (\pm 20 rupsen op 7.vi.), Elsloo (één ex. op 10.vii.), Tronde (rupsen gevonden door Hunneman). Op 10.vii. werden in een slootkant nabij Langedijke (andere plaats dan de eerste) ongeveer 70 exx. van de soort waargenomen. Tevens waargenomen in Drenthe (Havelte, ongeveer 25 exx. op 5.viii.).

Oxyptilus parvidactyla (Haworth)

Nieuw voor Friesland. Twee exx. op 28.vi. waargenomen, gesleept, nabij Oostermeer (Friesland). De vindplaats betreft een houtwal met veel muizeoor (*Hieracium pilosella*). De soort is voor het laatst in 1968 in Nederland waargenomen (Kuchlein, 1993)!

Amblyptilia acanthadactyla (Hübner)

Er werden diverse exemplaren waargenomen in de periode 22.vi – 28.ix. De soort wordt vooral de laatste jaren (vanaf 1998) in Friesland waargenomen. Dit jaar op acht verschillende plekken in Friesland waargenomen. Piet Zumkehr merkt op de soort al in de tachtiger jaren op Terschelling te hebben waargenomen.

Stenoptilia pneumonanthus (Bütner).

Dit jaar ongeveer 25 exx. van de soort waargenomen op de bekende vliegplaats in het Blauwe Bos (Haulerwijk) op 12.viii.

Stenoptilia zophodactylus (Duponchel)

Drie exemplaren waargenomen nabij Lauwersoog. Op 30.vi. één ex. gesleept uit een slootkant met *Centaurea* sp. Op 24.viii en 10.ix. steeds één ex. op licht.

Platyptilia isodactylus (Zeller)

Op 4.vii. werden in een wegberm langs de A7 ongeveer 30 rupsen van de soort gevonden op het hier zeer talrijke jacobskruiskruid (*Senecio jacobaea*). De rupsen bevonden zich in de stengels van de planten. De vlinders werden uitgekweekt. De eerste vlinder kwam uit de pop op 15.vii. De berm is helaas vrij vroeg gemaaid.

Agdistis bennetii (Curtis)

Van deze soort werden op 25.vii. ongeveer 25 rupsen en poppen gevonden langs de pier bij Holwerd, een reeds bekende vindplaats. De vlinders werden uitgekweekt en kwamen 5-14 dagen na de vondst uit de pop. Op 4.viii. werden 11 exx. van deze soort op licht waargenomen nabij het dorp Lauwersoog.

Buckleria paludum (Zeller)

Van deze soort werden op 11.viii twee exx. waargenomen nabij Elsloo (Zuidoost-Friesland) op een plek met erg veel zonnedauw (*Drosera* sp.).

Sophronia semicostella (Hübner)

Twee exx. van deze soort werden waargenomen op 28.vi. nabij Harkema, provincie Friesland. Op 10.vii. werden twee exx. waargenomen tijdens een excursie van de Vlinderwerkgroep Friesland op de Schapedobbe bij Elsloo. Op dezelfde plek werden op

Franje 8 (15) – maart 2005

19.vii. drie exx. gesleept uit helm (*Ammophila arenaria*) en werd er één ex. op licht waargenomen.

Esperia sulphurella (Fabricius)

Nieuw voor Friesland. Eén ex. werd waargenomen in de tuin op 2.v. De laatste jaren is de soort vaker in het binnenland waargenomen (zie recente afleveringen van Franje).

Cydia amplana (Hübner)

Van deze bladroller werd op 4.viii. en 9.viii. steeds één ex. waargenomen nabij het dorp Lauwersoog, op licht. De soort was tot dusver niet bekend uit een van de drie noordelijke provincies.

Lozotaeniodes formosana (Geyer)

Deze soort is een zeldzame verschijning in het noorden en werd op 30.vi. en 21.vii. waargenomen nabij Lauwersoog. Op beide data één ex. op licht. *L. formosana* werd enkele jaren geleden voor het eerst in Friesland waargenomen te Sint Nicolaasga door Andy Saunders.

Lampronia morosa Zeller

Nieuw voor Friesland. Eén ex. werd op 16.v. waargenomen in een wegberm langs de A7 bij Opeinde (prov. Friesland). Het exemplaar werd opgejaagd uit een hondsroos (*Rosa canina*).

Lampronia corticella (Linnaeus)

Nieuw voor Friesland. De soort werd waargenomen op 5.vi. tijdens een excursie van de Vlinderwerkgroep Friesland, nabij Oldeberkoop (Zuidoost-Friesland).

Coleophora lineolea (Haworth)

Nieuw voor Friesland. Van deze soort werden de zakken gevonden op 30.viii. op bosandoorn (*Stachys sylvatica*) langs een bospad nabij Beetsterzwaag. De zakken waren toen ongeveer 2 mm. lang. Op 9.ix. waren de zakken 3-4 mm. lang en op 14.x. ongeveer 5-6 mm. De meeste zakken bevonden zich op de onderkant van de bladeren. Enkele op de bovenkant van de bladeren of op de stengels van de plant.

Gerrit Tuinstra & Henk ten Holt – Mededeling Psychidae-project IV. *Acanthopsyche atra* (Linnaeus).

Het Psychiden-project heeft al diverse leuke waarnemingen opgeleverd en een beter inzicht in de verspreiding en het voorkomen van een aantal soorten. Maar de meest bijzondere waarneming tot nu toe is toch wel de vondst in 1999 van - naar nu blijkt - *Acanthopsyche atra* door Gerrit Tuinstra, op twee locaties in Zuid-Drenthe. Op een van die locaties werd de soort door Henk ten Holt in 2004 opnieuw aangetroffen. Hoewel er in particuliere en andere collecties mogelijk wel meer recente exemplaren staan, zullen dat er zeker niet veel zijn. De soort was in Nederland – voorzover de bekende vondsten iets zeggen over de werkelijke verspreiding - altijd al bijzonder en werd pas ontdekt in 1929. De laatste ons bekende waarneming van *A. atra* dateert uit de vijftiger jaren van de vorige eeuw, dus alweer bijna 50 jaar geleden! Ook Lempke en Van Aartsen – die toch intensief naar zakdragers hebben gezocht vooral in de zestiger jaren – hebben de soort

Franje 8 (15) – maart 2005

blijkbaar niet aangetroffen. De recente vondst van *A. atra* is dus zeker een bijzondere vondst van een soort waarvan we niet precies weten hoe het er tegenwoordig mee gaat, mede omdat er zo weinig naar zakdragers wordt gezocht. Overigens is in Baden-Württemberg het beeld dat de soort in veel gebieden waarvan ze eerder bekend was – sinds een jaar of vijftig (!) - niet meer gevonden wordt (Hermann, 1994, p. 455)

De soort komt voor op heiden. Een deel van een generatie maakt een éénjarige ontwikkeling door, een ander deel een tweejarige ontwikkeling. Dat komt bij meer soorten psychiden voor.

De mannetjes vliegen volgens Hättenschwiler (1989) 's middags of, bij sommige populaties, 's avonds. Volgens Hermann (1994) overdag, tussen ongeveer 12 en 18 uur, maar vooral tussen 13 en 14 uur, alleen bij zonnig weer en laag over de grond. We hebben in de literatuur nog geen aanwijzing gevonden dat de mannetjes ook op licht komen.

Op de Ter Haar vergadering werden getoond een mannetje uit de collectie Lucas en een zak uit de collectie Tuinstra. Tijdens de Snellen-vergadering hetzelfde mannetje uit de collectie Lucas en een vrouwelijke zak uit de collectie Ten Holt.

Literatuur

Hättenschwiler, P. 1989. Psychidae. *In: The Moths and Butterflies of Great Britain and Ireland* vol. 2. Cossidae-Helioidinidae (Heath, J. & Emmet, A.M. eds): 128-151. Harley Books.

Hermann, R. 1994. Psychidae *In: Die Schmetterlinge Baden-Württembergs* Band. 3 Nachfalter I. (Ebert et al, eds): 356-504. Ulmer.

Henk ten Holt - Mededeling Psychidae-project V. *Ptilocephala plumifera* (Ochsenheimer)

Ptilocephala plumifera is een vertegenwoordiger van de subfamilie Oiketinae, waartoe veelal de wat grotere soorten zakdragers behoren. De meeste soorten van deze subfamilie worden in Nederland alleen in heide- en hoogveengebieden aangetroffen. *P. plumifera* was in dergelijke gebieden in ieder geval plaatselijk geen zeldzame soort en is dat vermoedelijk nog steeds niet. De soort wordt desondanks - vooral de laatste dertig jaar - vrij weinig gemeld omdat ze gemakkelijk over het hoofd wordt gezien als er niet gericht naar wordt gezocht. De mannetjes vliegen overdag in de zon. De korte vliegtijd valt in de periode tussen begin april en half mei maar varieert jaarlijks omdat zij sterk afhankelijk is van het weer. In tegenstelling tot andere soorten zakdragers worden van deze soort vaak meer adulten (mannetjes) gevonden dan zakken. Dat komt vooral omdat deze soort een bodembewoner is in tegenstelling tot veel andere zakdragers die men vaak vooral op boomstammen en paaltjes aantreft en dat is natuurlijk makkelijker zoeken. De *ptilocephala*-zakken worden eigenlijk alleen gevonden wanneer men er gericht naar zoekt. Dat kan het best door in buikligging rustig de bodem tussen heidestruiken af te zoeken. Dan kan men op geschikte plaatsen op enkele m² de zakken in aantal vinden. De beste tijd om te zoeken is de late herfst tot het vroege voorjaar.

De mensen die naar aanleiding van deze mededeling op zoek gaan naar de zakken worden verzocht zo goed mogelijk de biotoop te beschrijven (zowel waar de zakken wel

Franje 8 (15) – maart 2005

en waar zij niet werden aangetroffen). De auteur vond de zakken - na een eerdere vondst door Jacomijn Prinsen - in groot aantal op de Wolfhezer hei, met name op plaatsen waar tussen de heidestruiken grotere open, zanderige plekken met begroeiing van mossen en korstmossen (o.a. *Cladonia* sp.) voorkwamen. Dat komt overeen met de waarnemingen van Hans Henderickx (1980) in de provincie Antwerpen (België).

Getoond werden een adult en zakken uit de collectie Lucas. Een eigen kweek van de zakken van de Wolfhezer heide ging tijdens de Ter Haar vergadering de zaal rond.

Literatuur

Henderickx, H. 1980. Bijdrage tot de biologie van *Oreopsyche plumifera* (Lep.; Psychidae), 2e druk.

Hugo van der Wolf

Phyllonorycter issikkii (Kumata).

Getoond werden exemplaren van deze oostpalaearctische soort die zich snel naar het westen uitbreidt. De getoonde exemplaren zijn van de Pools-Duitse grens. De soort is ook al in Beierenesignaleerd. We kunnen de soort ook in ons land verwachten. De rupsen maken ronde, witachtige mijnen in lindebladeren (voornamelijk *Tilia cordata*). Zie ook de mijnen website van Willem Ellis (Nederlandse bladmineerders).

Louis van Deventer

Esperia sulphurella (Fabricius)

In mijn tuin ligt een stam van een omgezaagde *Prunus*. In het voorjaar van 2004 (16.iv. – 5.v.) verscheen een behoorlijk aantal vlindertjes van deze soort waarvan de rups op fruithout zit. De vlinder zou alleen aan de kust voorkomen (Zeeland/Texel) maar de laatste tijd zijn er meerdere waarnemingen in het binnenland! Mogelijk dat het areaal aan het verschuiven is.

Nascia ciliaris (Hübner)

Waargenomen in een 500-jarige oude eendenkooi te Heusden (broekbos). De vlinder vloog daar behoorlijk talrijk in de periode 17.v. –16.vi. De soort is een bewoner van steppen in Oost-Europa en vooral van Hongarije en is voor 't eerst in 1935 in Nederland gevangen en het tweede exemplaar in 1959 te Bergen op Zoom. Daarna waren er enkele waarnemingen in de provincies Limburg en Zeeland (Kuchlein, 1993). Kuchlein vraagt zich af of de vlinder mogelijk een migrant is. *N. ciliaris* leeft van grassoorten. Er wordt aandacht gevraagd voor dit vlindertje om te zien hoe waarnemingen bij ons in toekomst verlopen. Daaruit kunnen mogelijk weer conclusies worden getrokken over een eventuele uitbreiding van het areaal. Anton Cox meldt dat de soort ook bekend is uit de Biesbosch en uit Geulle.

C. Gielis

Gielis toont foto's van voedselplanten, rupsen en poppen van vedermotten. De nadruk ligt op de diversiteit van de wijze waarop deze rupsen zich voeden. Aan de hand van de voorbeelden die getoond worden, wordt een overzicht gegeven van soorten, genera en/of tribussen en subfamilies die zich op identieke wijze voeden. Hierna wordt de vraag gesteld of deze voedingswijze ook nog kan bijdragen aan de fylogenetische indeling van vedermotten. Na discussie over de getoonde resultaten moet tot de conclusie gekomen

Franje 8 (15) – maart 2005

worden dat hier geen ondersteunende argumenten voor gevonden kunnen worden, daar er teveel parallele keuzes gezien worden. De vraag of de huidige kennis van de voedselplanten en voedingswijzen toereikend is en dekkend voor de gehele familie Pterophoridae moet ontkennend worden beantwoord, daar slechts van 30% van de soorten de voedselplant en de voedingswijze bekend is. Met name in tropische gebieden is een schrijnend tekort aan kennis. Hier zal nog veel werk verzet moeten worden.

Erik van Nieukerken

Erik van Nieukerken maakt melding van de afronding van het door de EU gefinancierde project Fauna Europaea dat een internetdatabase van de gehele bekende Europese fauna omvat. De totale database omvat circa 130.000 Europese diersoorten. Per soort is 5 € betaald door de Europese Unie. Het project werd geleid door de Universiteit van Amsterdam. Willy de Prins was verantwoordelijk voor de dagvlinders. Ole Karsholt en Erik van Nieukerken voor de Heterocera. Eventuele fouten kunnen bij hen gemeld worden. Bij veel soorten en ondersoorten is het mogelijk verspreidingskaarten te bekijken. Daarvoor is wel de nieuwste versie van Java nodig.

Voor de Heterocera was de naamlijst van Karsholt & Razowski (1996) het uitgangspunt. Daaraan zijn nu circa 1.000 soorten toegevoegd waardoor het totaal Europese Heterocera nu op 9.025 staat. Het totaal uit Nederland bekende en in de database opgenomen Heterocera bedraagt 2.256 soorten. Belangrijke beperking is dat de soortenlijsten alfabetisch geordend zijn en dus niet systematisch.

Hieronder een klein citaat van de website (Fauna Europaea Service, <http://www.faunaeur.org>, 5 december 2004):

What is Fauna Europaea? The Fauna Europaea project (EVR1-1999-20001) has been funded by the European Commission for a period of four years (1 March 2000 - 1 March 2004) within the Fifth Framework Programme (5FP). Fauna Europaea has assembled a database of the scientific names and distribution of all living multicellular European land and fresh-water animals.

Experts in taxonomy have provided data of all species currently known in Europe. Together these data have formed a huge database, which will be accessible to everyone. The University of Amsterdam has coordinated the project, assisted by the University of Copenhagen and the National Museum of Natural History in Paris. The Fauna Europaea database will provide a unique reference for many groups such as scientists, governments, industries, conservation communities and educational programs.

Why Fauna Europaea?

The European Commission has published the Community Biodiversity Strategy to provide the framework for development of Community policies and instruments in order to comply with the Convention on Biological Diversity. The Strategy recognises the current incomplete state of knowledge at all levels concerning biodiversity, which is a constraint on the successful implementation of the Convention.

Fauna Europaea contributes to the European Community Biodiversity Strategy by supporting one of the main themes of the Strategy: to identify and catalogue the components of European biodiversity into a database to serve as a basic tool for science and conservation policies. In Europe such a taxonomic index did not exist as yet. Partial overviews were scattered around Europe in different scientific institutes, while only

Franje 8 (15) – maart 2005

some countries are working on national information systems. In regard to biodiversity in Europe, science and policies depend on knowledge of its components. The assessment of biodiversity, monitoring changes, sustainable exploitation of biodiversity, and much legislative work depends upon a validated overview of taxonomic biodiversity, in which Fauna Europaea plays a major role.

Jan Scheffers

Net als vorig jaar wil ik iets vertellen over het zoeken naar rupsen omdat op die wijze vaak eenvoudiger is vast te stellen of bepaalde soorten in een gebied voorkomen dan met andere methoden. Als de rupsen eenmaal zijn uitgekweekt is kweken een volgende keer vaak niet meer nodig omdat men ze herkent, met behulp van de waardplant, aan de vraatbeelden of de behuizing. Vorig jaar had ik het over *Lampronia morosa* Zeller. Heeft iemand eigenlijk nog naar de rupsen van deze soort gezocht?

Deze keer worden dia's getoond van de volgende drie soorten:

Agonopteryx ciliella (Stainton). Leeft als rups op verschillende schermbloemigen o.a. op gewone berenklauw (*Heracleum sphondylium*), engelwortel (*Angelica* sp.), pastinaak (*Pastinaca sativa*) en peen (*Daucus carota*). Op gewone berenklauw zijn de vraatsporen eenvoudig te vinden. De rups bevindt zich aan de onderkant van het blad.

Agonopteryx nicella (Treitschke) leeft als rups op blauwe zeedistel (*Eryngium maritimum*) en wilde kruisdistel (*Eryngium campestre*) en is als rups gemakkelijk te vinden omdat de soort de toppen van bloemstengels samenspint en daartussen leeft.

Scrobipalpa costella (Humphreys & Westwood). Hiervan worden wat plaatjes getoond van de rups die te vinden is op bitterzoet (*Solanum dulcamara*). De beste tijd om naar de rupsen te zoeken is juni maar ze zijn een groot deel van het jaar te vinden en zijn net als voorgaande soorten eenvoudig uit te kweken. De soort heeft verschillende leefwijzen in verschillende stadia. Ze kan worden aangetroffen tussen samengesponnen of op verfrommelde blaadjes maar ook in de stengel of minerend in het blad. Mijn ervaring is dat ook de minerende rupsjes eenvoudig zijn op te kweken: als het blad verdroogd is of leeggevreten, kruipt de rups eenvoudigweg in een nieuw blad.

Tenslotte wordt een macrorups getoond waarvan de vraag is of iemand die herkent.

In de duinen bij Monster, waar ik inventariseer, heb ik het afgelopen jaar ook door het zoeken naar rupsen weer een aantal nieuwe soorten voor de lijst gevonden. Het zoeken naar rupsen kan dus een goede manier zijn om het aantal in een bepaald gebied gevonden soorten te verhogen. Daarnaast kan het zoeken naar rupsen soms ook verrassende zaken opleveren. Zo heb ik eens een paar vlinders van *Epiblema cynosbatella* (Linnaeus) uitgekweekt. De rupsen daarvan trof ik aan op hondsdrif (*Glechoma hederacea*). Normaal leven de rupsen van deze soort op roos (*Rosa* sp.), appel (*Malus*), peer (*Pyrus* sp.) en een aantal andere bomen en struiken. In een kas vond ik eens rupsjes van *Plutella xylostella* (Linnaeus) op zaailingen van wilg (*Salix* sp.). Het vlindertjes moet de eitjes hier ook daadwerkelijk op hebben afgezet omdat de grond ontsmet was met hete stoom.

Tenslotte wil ik nog een heel ander voorval aanhalen. Ik vond een bladrol op grote brandnetel (*Urtica dioica*) met daarin een verpoppende rups. Ik vermoedde dat het om

Franje 8 (15) – maart 2005

Pleuroptya ruralis (Scopoli) zou gaan en heb de bladrol meegenomen om er een foto van te maken als de vlinder zou uitkomen. Maar wat bleek, er kwam een *Tortrix viridana* Linnaeus uit! De brandnetels stonden onder een eik, het rupsje had zich waarschijnlijk – zoals ik dat wel meer gezien heb bij deze soort – aan een spinseldraadje laten zakken om ergens te verpoppen en vond het brandnetelblad een geschikte plaats.

Sjaak Koster

Sjaak Koster had een bijdrage voorbereid. Deze wordt echter uitgesteld omdat de cd-rom helaas in de computer thuis was achtergebleven: een praktisch probleem dat iedereen die met computers werkt bekend zal voorkomen.

Verslag van de najaarsbijeenkomst van de sectie Ter Haar op 25 september 2004 te Lexmond

Rob de Vos

Aanwezig: B. van Aartsen, B. van As, H. Bunjes, S. Corver (introducé), D. Doornheijn, T. Faasen, C. Gielis, A. Goutbeek, H. Groenink, B. Groothedde, C. ten Ham, A. Heeren-De Boer, H. ten Holt, K.J. Huisman, A. Hunneman, M. Jansen, W.G. de Jong, K. Kaag, I.A. Kaijadoe, M.S.M. de Keijzer, J. Kerseboom, I. Kiel-Hartog, W. Koopman, F. van Lamoen, R. Liefwaard, J.A.W. Lucas, J. van der Meulen, H. Nagel, Ch. Naves, G. Padding, F. Post, W. van Rooijen, A. Saunders, J. Scheffers, J. Schipperen, J. Sinnema, S. Sinnema, P. van Son, M. van der Straten, J. Stuurman, G. Tuinstra, E. Vermandel, D.A. Vestergaard, J. Voogd, R. de Vos, J. van Vuure, C. Wijnen, J.H.H. Zwier.

Afwezig (met bericht): M. Franssen, D. Groenendijk, B. Kruijzen, P.J. Rooij, Piet Zumkehr.

Bestuur: Jaap Zwier (voorzitter), Rob de Vos (secretaris), Jannie Sinnema (penningmeester), Hans Huisman (lid) en Bob van Aartsen (lid).

De bijeenkomst werd geopend om 11.00 uur.

Bespreking van het verslag in Franje van de voorjaarsbijeenkomst:

Henk ten Holt maakt bezwaar op diverse punten in het verslag, maar met name op de tekst over de voorgestelde jaarlijst op bladzijde 17. Naar zijn mening zijn hier zaken vermeld die op de bijeenkomst niet als zodanig besproken zijn. Hij stoort zich ook aan het al “vaststaan” van de eventuele redactieleden voor deze jaarlijst, zonder dat dit eerst besproken is met de leden. Zijn kritiek op de werkwijze van het bestuur is niet mals. Later zal hij hier uitgebreider op ingaan.

Bestuursmededelingen

Jannie Sinnema geeft financieel rapport en meldt een positief saldo van € 2000,-. Een compleet overzicht is in het archief opgenomen. Ter Haar en Snellen zullen beide bijdragen in de kosten voor de excursie in 2005, omdat de accommodatie vrij prijzig is.

Franje 8 (15) – maart 2005

Henk ten Holt vraagt waarom er zoveel geld in kas zit. Misschien kan dit ergens voor gebruikt worden? Het bestuur zal zich daar eens over buigen.

Het bestuur vraagt reacties op het concept van de jaarlijst 2000 die aan iedereen is toegezonden:

Jan Lucas: Waarom niet alles meenemen vanaf 1987 tot aan 2000?

Bestuur: Eén artikel over de periode 1987 tot en met 2000 zou de spoeling erg dun maken, omdat slechts beperkte ruimte beschikbaar is. We hebben een keuze gemaakt om vanaf 2000 in detail te bespreken (uiteraard een selectie van de belangrijkste soorten) en in de nabije toekomst misschien meerdere jaren tegelijk uit de periode 1987 – 1999 te bespreken, bijvoorbeeld met 5 jaren tegelijk. Op die manier zullen hopelijk niet te veel soorten buiten de boot vallen door ruimtegebrek.

Daan Vestergaard: De Catalogus van Lempke kan niet geëvenaard worden. Dat gat zal niet makkelijk worden gedicht.

Bestuur: Het is niet de bedoeling om de Catalogus van Lempke te evenaren of aan te vullen. De jaarlijsten zijn slechts overzichten van de meest interessante vangsten uit de betreffende jaren, geen landelijk overzicht van alle soorten. Overigens heeft Lempke na het beëindigen van zijn Catalogus in 1970 ook diverse jaarlijsten gepubliceerd (de laatste dus in 1986), zoals wij die voor ogen hebben.

Henk ten Holt: Waarom niet ook historische gegevens van soorten die niet in 2000 zijn gezien?

Bestuur: Zoals gezegd worden bijzondere waarnemingen uit de periode 1987-1999 in aparte overzichten behandeld. Historische gegevens van soorten buiten 2000 zijn meestal niet ter zake. Bovendien zou dat het artikel weer veel groter maken.

Jeroen Voogd: Er wordt toch ook vooruitgeblikt, o.a. bij *Philereme transversata*?

Bestuur: Inderdaad is dat niet erg consequent. We trachten vooruitblikken zoveel mogelijk te voorkomen, omdat anders de toekomstige verslagen al “ontkracht” zijn en bovendien is het onjuist om toekomstige feiten in een jaarverslag te publiceren. Het is echter soms heel moeilijk iets niet te vermelden, maar we zullen deze “fouten” opsporen.

Jeroen Voogd: Over voedselplanten en het voorkomen van de daaraan gebonden vlindersoorten wordt soms wel erg makkelijk gesproken: “... overal voorkomen en dus geen beperking vormen voor de verspreiding”, o.a. Walstro als “gewone plant” en de genoemde voedselplanten voor “*Philereme transversata*”. Plantennamen moeten worden gestroomlijnd omdat nu oude en nieuwe namen door elkaar staan.

Henk ten Holt en Frans Post: Geen gegevens van een gebied betekent nog niet dat hij er niet voorkomt. Er moeten bovendien geen conclusies worden verbonden aan de voedselplantverspreiding. Walstro betekent nog geen walstro-vlinders. Uiteraard komt het ook voor dat er wel walstro-vlinders worden gevonden, maar dat er geen walstro in de buurt staat. De informatie en analyse lopen hier en daar doorelkaar, dat moet anders geformuleerd worden.

Franje 8 (15) – maart 2005

Bestuur: Wat betreft de foute voedselplanten, e.d.: gegevens worden vaak overgenomen van anderen, ook al staan daar fouten in. De correcties zullen worden doorgevoerd.

Conclusie: Is deze jaarlijst iets voor Ter Haar of niet? De vergadering keurt het verslag goed. De algemene mening is positief, dus de voorbereidingen zullen worden voortgezet.

Hans Huisman geeft een verslag van de excursie in Bargerveen. De excursie was een succes en heeft een schat aan gegevens opgeleverd. Zo'n 150 macrolepidoptera werden waargenomen. De leukste waarneming daarvan was wel *Costaconvexa polygrammata* (Borkhausen) maar veel mensen moeten hun gegevens nog inleveren.

Henk ten Holt:

Henk uit kritiek op het functioneren en het beleid van het bestuur van Ter Haar, met name ten aanzien van de voorgestelde jaarlijsten. De verschillende "petten" die de bestuursleden blijken op te hebben zijn zeer verwarrend. Kort samengevat vindt Henk dat het bestuur "achterkamertjes politiek" bedrijft en de leden van Ter Haar gebruikt als "vangslaven" voor het verkrijgen van gegevens, daarmee de database spekkend ten behoeve van de Werkgroep Vlinderfaunistiek (WVF) en De Vlinderstichting. Naar zijn mening is de samenwerking tussen de WVF en de Vlinderstichting bedenkelijk en ongevraagd doorgevoerd. Als de jaarlijsten een Ter Haar-aangelegenheid zijn, wat doen ze hier dan bij? De gegevens kunnen zo ongevraagd gebruikt worden voor bijvoorbeeld "Rode lijsten".

Het niet vooraf aangekondigd uitnodigen van sprekers, zoals Dick Groenendijk (Vlinderstichting) en Willem Ellis (WVF) roept eveneens vraagtekens op bij Henk. Hij vindt dat het "zomaar veranderen" van de agenda niet kan. Ter Haar hoort zich onafhankelijk op te stellen als NEV-sectie, niet als verlengstuk van de VS of WVF.

Wat betreft Vlindernet van de Vlinderstichting: de informatie die wordt gegeven is incompleet, vaak foutief en onbetrouwbaar. Groot bezwaar maakt Henk over het feit dat "iemand van de Vlinderstichting" bij de faunistische mededelingen van Ter Haar driftig mee zit te schrijven, wat later ongevraagd op Vlindernet is terug te vinden. Het blad "Vlinders" kan evenmin goedkeuring krijgen van Henk, vanwege de "Bambimentaliteit" die het blad uitstraalt.

Naar aanleiding van deze bijdrage worden de volgende reacties gegeven:

Jaap van Vuure is voorstander van de jaarlijsten. Een prima concept, ook de bijgeleverde aandachtsoortenlijst is prima. Henk blijkt vooral kritiek te hebben op de Vlinderstichting. De betrouwbaarheid blijft een moeilijk punt voor de Vlinderstichting. De WVF van EIS is volgens hem wel betrouwbaar. Ter Haar heeft de WVF en de Vlinderstichting nodig voor hun jaarlijsten. De jaarlijsten moeten echter van Ter Haar zijn en de gegevens komen dan van de Vlinderstichting en WVF.

Frans Post: We zijn goedbedoelende amateurs. De mensen van WVF bedoelen het ook goed en proberen iets van de grond te tillen. Het is een klein wereldje waar teveel "petten" zijn en te weinig "hoofden". Kijk eens naar de structuur van SOVON en de

Franje 8 (15) – maart 2005

vrijwilligersclub van vogels. Ze werken onafhankelijk. Database en Ter Haar zouden gescheiden moeten blijven.

Klaas Kaag: Vlindernet heeft fouten, maar beter iets dan niets. Lever dan gewoon kritiek op de fouten en probeer het te verbeteren. “Vlinders” is een donateursblad, geen wetenschappelijk blad, dus gericht op een zo groot mogelijk publiek, vandaar de genoemde “Bambi-mentaliteit”.

Daan Vestergaard: De Vlinderstichting kan geen onderscheid maken in wat goed is en wat niet. Volgens hen mag er niet verzameld worden, waardoor van betrouwbare waarnemingen dus geen sprake kan zijn.

Jeroen Voogd: Op Vlindernet zijn de foto's van zeer slechte kwaliteit en ook de tekst deugt vaak niet. Gegevens worden ongevraagd opgenomen en gepubliceerd op Vlindernet.

Jan Lucas: De uitspraak “beter iets dan niets” gaat zeker niet op voor de Vlinderstichting.

Cees Gielis: Belangrijk is vooral de kwaliteit van de gegevens. De essentie is: waar komen de gegevens vandaan, hoe worden die verwerkt, waar gaan ze uiteindelijk naartoe en wat wordt er mee gedaan.

Jaap Zwier: De WVF is erbij betrokken, omdat we graag zelf de gegevens controleren en bovendien een groot databestand heeft waaruit geput kan worden. De Vlinderstichting is erbij gehaald om nog meer gegevens toe te kunnen voegen en vanwege specifieke kwaliteiten waar zowel WVF als Ter Haar profijt van kunnen hebben. Er zijn inderdaad bedenkingen wat betreft de betrouwbaarheid van veel gegevens maar aan de controle daarvan wordt (door de WVF) gewerkt. De discussie heeft zich nu wel erg verplaatst richting de Vlinderstichting. We hebben alleen willen vragen of een jaarlijst als deze iets voor de sectie Ter Haar is en jullie vonden blijkbaar van wel.

Henk ten Holt concludeert dat hij een voorstel zal maken met discussiepunten om te overleggen met het Ter Haar-bestuur om tot een aanvaardbare werkwijze te komen. Op de voorjaarsbijeenkomst zullen de resultaten van deze discussie besproken worden.

Faunistische mededelingen

Jaap van Vuure:

Cyclophora linearia (Hübner) werd door hem nooit eerder in Zeeland gevangen. Er zijn slechts enkele exemplaren uit Zeeland bekend. Hij laat tevens enkele afwijkende exemplaren zien waarbij de dwarslijn op de voorvleugel niet op die van de achtervleugel aansluit. Normaal is dat wel het geval. Tevens laat hij een *Melitaea* soort zien, gevangen in Zuid-Limburg op 17.vi.2004. De zaal vermoedt dat het *M. aurelia* Nickerl is. [Harry van Oorschot, specialist in Palearctische dagvlinders, heeft echter grote twijfels en wil het bewuste exemplaar graag bestuderen. Zowel boven- als onderzijde moeten worden bekeken!].

Franje 8 (15) – maart 2005

Jeroen Voogd: Jeroen meldt dat rupsen van *Acronicta alni* (Linnaeus) ook veel op eik (*Quercus*) werden gevonden en hij twijfeld aan de juistheid en compleetheid van de voedselplanten in in literatuur wordt vermeld. Jeroen geeft uitleg over de oprichting van een Oecologische Werkgroep. Een gedetailleerde uiteenzetting staat elders in Franje vermeld.

Jeroen Voogd (namens Frits Bink): Een vervolg op het Franje artikel over de windepijlstaart (*Agrius convolvuli*). Dit staat elders in dit nummer van Franje.

Frans Post: Frans geeft een overzicht van vliegtijden van enige soorten.

Siep Sinnema: Siep toont dia's van de excursie in Bargerveen, waaruit blijkt dat er behalve naar vlinders ook naar Nederland-Zweden werd gekeken. Dit bleek uitstekend te combineren, gezien de goede resultaten van beide activiteiten.

Klaas Kaag: (persoonlijk verslag)

Wat betreft losse waarnemingen viel het in 2004 wat tegen met de nachtvlinders, maar de nachten waren goed, behalve de eerste. In de vorige bijeenkomst van Ter Haar had ik al aandacht gevraagd voor de dag van de biodiversiteit op 22.v. en opgeroepen in de nacht van 21 op 22.v. met de lamp te gaan vangen. Uiteindelijk bleek het zeer slecht weer. Zelf ben ik er niet op uit gegaan. De val in mijn tuin leverde slechts één exemplaar op van *Agrotis segetum* (Denis & Schiffermüller). Reacties kreeg ik verder alleen van Henk Bunjes, die in Oud-Beijerland zeven macro's ving en van Cees Maas die op Texel bleef steken bij twee soorten.

Succesvoller was de traditionele Luilaknacht op 28.v. De standplaats in de Donkere Duinen (open plek in naaldbos omzoomd met loofhout) leverde 25 macro-soorten op, waaronder *Acronicta alni* (Linnaeus). Deze soort is op Ter Haar al eerder onder de aandacht gebracht, omdat hij zich naar het noorden lijkt uit te breiden. Dit was de eerste waarneming in Noord-Holland.

Op 14.viii., tijdens de European Moth Night, stonden we weer op deze locatie. Nu vingen we 52 macro-soorten. Veel bekende, maar ook wat minder bekende. Al vrij snel zaten er vijf mannetjes van de rietvink, *Euthrix potatoria* (Linnaeus), op het laken. Op een eerdere bijeenkomst van Ter Haar was de vraag gesteld of deze soort nog wel zo algemeen was als vroeger. Dat valt zo natuurlijk niet te zeggen, maar ik kende de soort zelf eigenlijk niet. Het was dus een aangename verrassing. Bovendien werden afgelopen zomer tientallen rupsen gemeld uit het zuiden van de Wieringermeer. Ook aardig was de spanner *Pareulype berberata* (Denis & Schiffermüller). Op het laken zaten twee zeer afgesleten exemplaren die ik in eerste instantie had aangezien voor *Xanthorrhoe designata* (Hufnagel). Henk ten Holt merkte echter op dat het ook wel *berberata* zou kunnen zijn. Controle van het genitaal bevestigde dit. Een nieuwe soort voor Den Helder.

Tussendoor, op 31.vii., hebben we ook nog gevangen in het open duin vlak achter de zeereep. Hier hadden we nog nooit gestaan en het leverde dus een groot aantal voor ons bijzondere soorten op. Bijzonder was de waarneming van een mannetje van

Franje 8 (15) – maart 2005

Malacosoma castrensis (Linnaeus). Deze soort is wel bekend van Texel, Terschelling en de heideterreinen in oosten en zuidoosten van het land, maar niet van de vastelandsduinen. We zullen volgend jaar eens extra goed opletten of we de rupsen kunnen vinden. Het kan echter ook een bezoeker van Texel zijn geweest, die mee is gekomen met de noordoostenwind.

Tot slot een buitenlandse gast. Op 22.viii. kreeg ik een mailtje van iemand uit Julianadorp. In de palm die hij gekocht had bij een supermarkt zaten rare beesten met twee koppen, die gemeen konden steken. De meegestuurde foto was net duidelijk genoeg om iets te herkennen. Het zoekwoord “caterpillar” leverde met “Google” direct succes. Het derde plaatje toonde een rups die er precies op leek: *Sibine stimulea* (Clemens), ofwel de ‘saddleback caterpillar’. Een subtropische soort slakrups, die nog wel eens als verstekeling meekomt met *Areca*-palmen uit het zuiden van de Verenigde Staten of Midden-Amerika. In Kuchlein & de Vos staan twee waarnemingen vermeld en ook bij de Plantenziektenkundige Dienst is de soort bekend. De rupsen zitten vol met scherpe stekels, die een soort bijengif bevatten. Uit de negen rupsen die ik in kweek had, zijn inmiddels acht vlinders gekomen. Omdat de PD geen succes had met kweek op de *Areca*-palmen zelf (gifresten?) heb ik ook andere voedselplanten gebruikt. Dat ging heel goed. Zomereik (*Quercus robur*), braam (*Rubus* sp.) en framboos (*Rubus idaeus*) werden gretig geaccepteerd, zij het dat de individuele rupsen wel hun eigen voorkeuren vertoonden. Iep en berk werden niet of nauwelijks gegeten. Met dank aan Bert Pijs (www.plofhead.nl) voor de foto's die ik kon vertonen.

Floor van Lamoen

Er wordt een overzicht gegeven van opmerkelijke soorten uit Zeeland in 2003 en 2004. *Craniophora ligustri* (Denis & Schiffermüller) werd de laatste tien jaar niet in Zeeland waargenomen. Recentelijk zijn door de Vlinder- en Libellenwerkgroep Zeeland (VLWZ) drie exemplaren waargenomen: Zeepeduinen (2003), Groot-Abeele (2003) en Perponcherpolder te Goes.

Mythimna conigera (Denis & Schiffermüller). De eerste vangst uit Zeeland is gedaan in Middelburg (1995). Nieuwe vindplaatsen zijn Groot-Abeele (2003) en Waterlandkerkje (West Zeeuws-Vlaanderen, 2003).

Mythimna flammea (Curtis). Op Vlindernet staat één vindplaats uit Zeeland, nu komen er twee bij: één ex. in 2003 in de val van Jaap van Vuure te Kortgene op 13.iv.2003 en één ex. op licht in De Piet, Arnemuiden, 19.v.2004.

Xylocampa areola (Esper). Een nieuwe soort voor Zeeland die in 2004 werd gevangen te Groot-Abeele. Toch blijkt Jaap van Vuure de soort al eens in de tachtiger jaren te hebben gevangen in Kortgene maar waarschijnlijk nooit gemeld.

Eilema sororcula (Hufnagel). Opvallend hoge aantallen in kleibossen: Ter Hooge, Middelburg, 22.v.2003, 20-30 exx.; De Piet, Arnemuiden, 19.v.2004, 18 exx.. De in de literatuur genoemde voorkeur voor zandgronden strookt dus niet met deze waarnemingen. De soort blijkt echter vooral gebonden te zijn aan korstmossen op eiken. De korstmossen worden overal talrijker en dat zou het voorkomen in kleibossen kunnen verklaren. Jeroen Voogd heeft zelfs rupsen uit heide gevonden.

Phragmataecia castaneae (Hübner). De Plate, West Zeeuws-Vlaanderen.

Cerura erminea (Esper). Oostburg, West Zeeuws-Vlaanderen.

Franje 8 (15) – maart 2005

Trichopteryx polycommata (Denis & Schiffermüller). Zierikzee, 2004. Zoekt deze soort de stadse ligusters op? Uit de zaal kwam de reactie dat met gecultiveerde liguster niet te kweken valt. In het popstadium gaat het mis. Het is dus onwaarschijnlijk dat *T. polycommata* in een stad kan overleven en komt dus waarschijnlijk uit de duinen.

Stegania trimaculata (De Villers). Nieuw voor Zeeland en dan in maar liefst zes exemplaren, Goes.

Een onbekende rups, gevonden te Burgh-Haamstede op slangenkruid (*Echium* sp.), zorgde voor enige opschudding via e-mails. Er werd vermoed dat het *Utetheisa pulchella* (Linnaeus) zou zijn en dat zou een zeer bijzondere vondst zijn. Na een tweede vondst lijkt het wat minder spectaculair te zijn. Uit de zaal komt het verlossende antwoord. De rups is ook geen pyralide, zoals wel werd voorgesteld, maar *Ethmia bipunctella* (Fabricius), een heel gewone microvlinder van de familie Oecophoridae.

Charles Naves.

Charles bespreekt een aantal interessante soorten uit de omgeving van Drempt.

Chamaesphexia tenthrediniformis (Denis & Schiffermüller) is op 22.vi. in klein aantal aangetroffen in een wegberm bij Olburgen. Op 6.vii. werd echter geen exemplaar in de Millingerwaard gevonden, alwaar de waardplant rijkelijk aanwezig is. Hij zag de vlinder jaren geleden ook op de Doesburgse Wallen. Opvallend was de waarschuwing door Staatsbosbeheer bij de Millingerwaard te Kekerdom, dat er rupsen van de eikenprocessierups (*Thaumetopoea processionea*) in het gebied zijn waargenomen. Aardig detail: er is geen enkele eik te vinden! In Drempt werden in 2004 meer dan 100 vlinders van deze soort geteld.

Scopula corrivalaria (Kretschmar). Det. Rob de Vos. Zes rupsen werden door mijn dochter gevonden op bitterblad (*Exacum*) op 1.vi. te 's Heerenberg. Vier rupsen zijn op 24.vi. uitgekomen. De soort is nieuw voor Gelderland.

Eupithecia pulchellata Stephens. Op 28.v. een exemplaar gevangen te Drempt, een nieuwe vindplaats voor deze soort. Reeds bekend van Twello, Rijssen en Schaarsbergen en verder thuishorend in Zuid-Limburg. In de buurt van de vangplek zijn twee tuinen waarin vingerhoedskruid staat. Charles toont het verschil tussen *E. pulchellata* en *E. linariata* (Denis & Schiffermüller).

Eupithecia insigniata (Hübner) is voor de Oude IJsselstreek een goede bekende en komt bijna uitsluitend daar voor. Op 15.iv. werd te Drempt een exemplaar gevangen.

Chrysodeixis chalcites (Esper) werd in 1996 voor het eerst gezien, vervolgens in 1999 één ex., in 2001 twee exx., 2003 één ex. en in 2004 ook weer twee exx.

Van de gewone soort *Charanyca trigrammica* (Hufnagel) werd op 28.v. te Drempt een zeer merkwaardige variëteit gevangen, *f. semifuscans*, waarbij de voorvleugel vanaf de schaduwlijn duidelijk donkerder is dan het basale gedeelte.

Xanthia citrigo (Linnaeus). Twee exx. in Drempt in 2004. Op 9.ix. en 12.ix. een exemplaar. Hiervoor een exemplaar in 1967 te Ulft, daarna te Drempt telkens een exemplaar in 1979, 1994 en 2003.

Omphaloscelis lunosa (Haworth). Vooral een zandgrondensoort van de kustduinen en op de Veluwe. In Drempt voor het eerst in 1992, daarna in 2000 en 2003. Dit jaar op 10.ix en 17.ix..

Franje 8 (15) – maart 2005

Lymantria dispar (Linnaeus) Een afwijkend zeer donker exemplaar, gevangen op 17.viii. te Drempt.

Hij laat tot slot nog een microvlinder zien, de eerste in de naamlijst, *Micropterix tunbergella* (Fabricius), in de hoop dat ook de macro-waarnemers wat meer op de kleintjes zullen letten.

Gerrit Tuinstra

Er worden interessante waarnemingen uit Friesland getoond.

Rhyacia simulans (Hufnagel), Lauwersoog (23 exx.), *Thalpophila matura* (Hufnagel), Lauwersoog (47 exx.), *Mythimna obsoleta* (Hübner), Lauwersoog (drie exx.), *Chortodes elymi* (Treitschke), Lauwersoog (twee exx.), *Eilema pygmaeola* Doubleday) (één ex. te Lauwersoog), *Cilix glaucata* (Scopoli) (twee exx. te Lauwersoog, voor het eerst op het vaste land van Friesland, op Terschelling was de soort reeds bekend), *Lampropteryx suffumata* (Denis & Schiffermüller). één exemplaar te Lauwersoog (1911-1921 in Zuid-Limburg, 1980-1990 drie waarnemingen in Zuid-Nederland, 2003 één ex. te Zuidloo (Overijssel) door Harry Groenink), *Chloroclysta siterata* (Hufnagel) twee exx. te Lauwersoog en Elsloo, *Euphyia unangulata* (Haworth) begint behoorlijk algemener te worden, drie exx. in Friesland (Wijnjewoude, Lauwersoog) en 15 te Drenthe (Bargerveen, Borger, Havelte), *Apamea furva* (Denis & Schiffermüller). drie exx. te Elsloo, *Euxoa cursoria* (Hufnagel) één ex. te Elsloo, *Heliophobus reticulata* (Goeze), twee exx. te Elsloo en één ex. te Bargerveen (Drenthe), *Coscinia cribraria* (L.), meer dan 150 exx. (!) te Elsloo, *Eupithecia indigata* (Hübner), drie exx. te Elsloo.

Naar aanleiding van het Psychiden-project van Henk ten Holt werden in juni 1999 twee lege zakken gevonden van *Acanthopsyche atra* (Linnaeus) in twee gebieden in Zuid-Drenthe. Op 28.iv.2004 werd door Henk ten Holt wederom een zak gevonden. De eerste waarneming in Nederland stamt uit 1923 en de laatste in de vijftiger jaren in Norg (Drenthe).

Hans Huisman bespreekt enkele vlinders die hij in 2004 ving.

Op 6.vii. kreeg hij in Wezep in een gemengd bos met o.a. spar (*Picea*), larix (*Larix*) en allerlei loofhout drie exemplaren van *Panthea coenobita* (Esper) op het laken. Deze vlinder is in 1936 voor het eerst in Nederland gevangen in Zuid-Limburg en een tijdlang tot die regio beperkt gebleven. In 1960 en daaropvolgende jaren bleek er een goede populatie te zitten in het midden en noorden van Drenthe, met één vindplaats in Groningen. Daarna is het jaren stil gebleven rond deze uil tot er de laatste tien jaar uit verschillende plaatsen in het oosten van ons land waarnemingen werden gemeld, meestal in een enkel exemplaar. Zo was er uit Wezep ook al een vangst in 2001. Klaarblijkelijk heeft de soort zwerfneigingen. Dat er nu in een geschikt biotoop meerdere exemplaren tegelijk gevangen zijn lijkt er meer op te wijzen dat het dier zich hier echt gevestigd heeft.

Bij een lichtvangst op 16.vi. op de Tongerensche heide werd een exemplaar van *Idaea subsericeata* (Haworth) gevangen. Tot voor kort werd deze spanner uitsluitend aangetroffen in het zuidwestelijk deel van ons land. Maurice Franssen meldt een vangst uit Limburg, op 31.v.2002 in het heidegebied van de Meinweg. In een stukje in E.B. (Ent. Ber. 63 (4): 105) oppert hij de mogelijkheid dat het dier uit Duitsland, via

Franje 8 (15) – maart 2005

uitbreiding langs het Rijndal, ons land is binnengedrongen. Of de nu besproken vangst in dat beeld past is moeilijk te zeggen. Wel is het opmerkelijk dat ook nu weer de vlinder in een heidegebied is gevangen.

De voedselplanten die voor de rups worden aangegeven (o.a. *Plantago* sp., *Taraxacum* en *Polygonum* sp.) en de biotoop in het zuidwesten van ons land geven daar verder geen enkel aanknopingspunt voor.

Jan Scheffers.

Onlangs dat het voor veel soorten een niet zo goed jaar was ving hij in het Bloedbergduin bij Monster (Zuid-Holland) toch een aantal leuke soorten, later in het jaar van sommige soorten nog grote aantallen.

Hierna volgt een lijst van de meest interessante waarnemingen met de hoogste aantallen op één avond. *Cyclophora porata* (Linnaeus): negen exx.; *Idaea humiliata* (Hufnagel): negen exx.; *Sideridis albicolon* (Hübner): drie exx.; *Shargacucullia verbasci* (Linnaeus): 16 rupsen op koningskaars; *Mythimna litoralis* (Curtis): vier exx.; *Mythimna impura* (Hübner): 42 exx.; *Noctua comes* (Hübner): 32 exx.; *Noctua pronuba* (Linnaeus): 50 exx.; *Noctua fimbriata* (Schreber): zeven exx.; *Calamia tridens* (Hufnagel): 46 exx.; *Thalpophila matura* (Hufnagel): 14 exx.; *Tholera decimalis* (Poda): 24 exx.; *Xestia c-nigrum* (Linnaeus): 46 exx.; *Xestia xanthographa* (Denis & Schiffermüller): 442 exx.; *Agrotis vestigialis* (Hufnagel): 31 exx.; *Agrotis ipsilon* (Hufnagel): zeven exx.; *Eilema pygmaeola* (Doubleday): 22 exx.; *Eilema complana* (Linnaeus): 38 exx.; en *Coscinia cribraria* (Linnaeus): 34 exx.

Meest succesvol waren de volgende avonden: op 2.ix. werden 14 paaltjes met stroopmengsel ingesmeerd waarop 530 vlinders kwamen, terwijl op licht 283 vlinders afkwamen.

Op 8.ix. werden 32 paaltjes ingesmeerd, wat 558 vlinders opleverde en 86 op licht. *Xestia xanthographa* (Denis & Schiffermüller) verscheen in totaal in 508 exx.! En bovendien werden nog vier exx. van *Peridroma saucia* (Hübner) waargenomen.

Op 16.ix. werden 50 paaltjes met stroop ingesmeerd dat 295 vlinders op stroop en 37 op licht opleverden. *Xestia xanthographa* verscheen toen met 182 exx. op stroop. Tien exx. van *Peridroma saucia* werden waargenomen waarvan negen op stroop en ook werd één exemplaar van *Mythimna vitellina* (Hübner) op stroop gevangen.

Ab Goutbeek.

Een groot vrouwtje wordt getoond van *Parascotia fuliginaria* (Linnaeus). Het exemplaar is bijna tweemaal zo groot als normaal en daardoor aanvankelijk lastig te herkennen. De kleur en tekening is echter normaal.

Henk ten Holt (persoonlijk verslag).

Mededeling Psychidae-project V. *Ptilocephala plumifera* (Ochsenheimer)

Ptilocephala plumifera is een vertegenwoordiger van de subfamilie Oiketinae, waartoe veelal wat grotere soorten zakdragers behoren. De meeste soorten van deze subfamilie worden in Nederland alleen in heide- en hoogveengebieden aangetroffen. *P. plumifera* was in dergelijke gebieden in ieder geval plaatselijk geen zeldzame soort en is dat vermoedelijk nog steeds niet. De soort wordt desondanks - vooral de laatste dertig jaar -

Franje 8 (15) – maart 2005

vrij weinig gemeld omdat ze gemakkelijk over het hoofd wordt gezien als er niet gericht naar wordt gezocht. De mannetjes vliegen overdag in de zon. De korte vliegtijd valt in de periode tussen begin april en half mei maar varieert jaarlijks omdat zij sterk afhankelijk is van het weer. In tegenstelling tot andere soorten zakdragers worden van deze soort meer adulten (mannetjes) gevonden dan zakken. Dat komt vooral omdat deze soort een bodembewoner is in tegenstelling tot veel andere zakdragers die men vaak vooral op boomstammen en paaltjes aantreft en dat is makkelijker zoeken. De ptilocephala-zakken worden daarom eigenlijk alleen gevonden wanneer men er gericht naar zoekt. Dat kan het best door in buikligging rustig de bodem tussen heidestruiken af te zoeken. Dan kan men op geschikte plaatsen op enkele vierkante meters de zakken in aantal vinden. De beste tijd om te zoeken is de late herfst tot het vroege voorjaar.

De mensen die naar aanleiding van deze mededeling op zoek gaan naar de zakken worden verzocht zo goed mogelijk de biotoop te beschrijven (zowel waar de zakken wel en waar zij niet werden aangetroffen). De auteur vond de zakken - na een eerdere vondst door Jacomijn Prinsen - in aantal op de Wolfhezer hei, met name op plaatsen waar tussen de heidestruiken grotere open, zanderige plekken met begroeiing van mossen en korstmossen (o.a. *Cladonia* sp.) voorkwamen.

Getoond werden een adult en zakken uit de collectie Lucas. Een eigen kweek van de zakken van de Wolfhezer heide ging de zaal rond.

Rob de Vos

Er wordt verteld over een vangst van een denneprocessierupsvlinder te Apeldoorn door H.J. van Woerden. [Hoewel vanaf de foto aanvankelijk overtuigd van de determinatie, is nu toch duidelijk dat het om een uitzonderlijk bonte vorm van de gewone eikenprocessierups gaat. Deze waarneming wordt dus gecorrigeerd].

Joke Stuurman (persoonlijk verslag).

In de omgeving van Middellie (Waterland, prov. Noord-Holland) ben ik op de daar aanwezige heemstplanten (*Althaea officinalis*) gaan zoeken naar rupsjes van *Larentia clavaria* (Haworth). Op 17.v.2004 vond ik 11 kleine rupsjes. Ik zag al veel vraatgaatjes, maar het aantal rupsjes viel naar verhouding tegen. Na een korte vakantie kwam ik op 5.vi en 10.vi. weer in het gebied en vond toen in totaal nog drie rupsjes. Deze heb ik met wat heemstplantjes meegenomen naar huis om op te kweken. Eén groter rupsje verpopte op 14.vi. en de twee kleintjes achtereenvolgens op 25.vi. en 28.vi. Op 14.ix. 2004 kwamen twee poppen uit, een mannetje en een vrouwtje en samen met de nog overblijvende pop heb ik de vlinders in het gebied waar ik de rupsjes vond weer uitgezet.

Op 8.viii.2004 kreeg ik in Zandijk vier mannetjes van de processierupsvlinder (*Thaumetopoea processionea* (Linnaeus)) op het laken. Deze soort komt nu dus ook boven het Noordzeekanaal voor!

Mijn vraag was of iemand wat meer wist over *Zygaena filipendulae* (Linnaeus) en dan met name over de ondersoort *limmenica*, die bij Limmen zijn typelocatie heeft. Van alle bovenstaande onderwerpen zijn dia's getoond.

Jaap Zwier: (persoonlijk verslag)

Franje 8 (15) – maart 2005

Jaap laat twee vlinders laten zien die in 2004 zijn gevangen, maar waar weinig moois van over gebleven is:

Phyllodesma tremulifolia (Hübner). Ik zag dit beest bijna elk jaar wel op mijn laken bij mij in de tuin. De laatste jaren liet het dier echter verstek gaan. Nu vond ik *P. tremulifolia* in het nieuwe natuurgebied De Heidenhoeksche Vloed in Zelhem, ongeveer zes km van mijn huis, maar had pech: in de vanglamp zat niet alleen dit beest maar ook nog 54 meikevers en die hadden over alle vlinders heen gebanjerd, zodat ze allemaal behoorlijk beschadigd waren, inclusief *tremulifolia*.

Agrius convolvuli (Linnaeus). Deze trekvlinder was zo sterk afgevlagen dat er geen schub meer opzat. De oorzaak daarvan was dat een kat gespeeld had met het dier.

De voorzitter sluit de vergadering. De volgende bijeenkomst is gepland op 26 maart 2005, een dag voor Pasen dus!

Windepilstaart (*Agrius convolvuli*), vervolg

Frits Bink & Jeroen Voogd

In Franje 7 (13): 28-30 staan enkele opmerkelijke waarnemingen in 2003 van de windepilstaart (*Agrius convolvuli*) vermeld. Nu kunnen we de ervaringen weergeven die we met de kweken hebben opgedaan.

Diapauze

De volgroeide rups die op 27.viii.2003 op Walcheren was verzameld, leverde op 3.x. van hetzelfde jaar een vlinder. Van de op 18.ix. verzamelde rupsjes en eitjes zijn tussen 5.xi. en 19.xi. twee vlinders uitgekomen. De overige zijn allemaal in diapauze gegaan.

De poppen zijn voor een deel bij ongeveer constant 20°C gehouden en voor een deel in onverwarmde schuren. Van de poppen die bij 20°C werden gehouden, is de eerste op 16.iii. uitgekomen en de laatste op 12.iv. Dus ondanks het feit dat de poppen niet aan een koudeperiode zijn blootgesteld, trad er toch een diapauze in waardoor het popstadium 5 ½ tot 6 ½ maand duurde.

Een serie poppen die in onverwarmde schuren werden gehouden en dus een periode van lichte vorst hebben doorgemaakt, zijn in één geval alle doodgegaan. In een andere serie kwamen de poppen tussen 17.v. en 25.v. uit en heeft het popstadium dus ongeveer acht maanden geduurd. In principe is het dus mogelijk dat de windepilstaart in ons land soms kan overwinteren.

Voortplanting

Op de datum van uitkomen hebben de vrouwtjes ruim 700 eitjes in aanleg in hun lichaam. De acht ovarioelen bevatten 90 tot 92 eitjes in grootte variërend van 0,8% tot 0,4% van een geheel ontwikkeld ei. Het is te verwachten dat de vlinder minstens twee weken moet foerageren om voldoende voedsel te vergaren om een deel van de eieren tot ontwikkeling te kunnen brengen. Dit is dus geheel anders dan bij de ligusterpilstaart (*Sphinx ligustri*) die op het tijdstip van uitkomen zo'n 150 geheel ontwikkelde eieren in het lichaam heeft. (Zie Franje 5 (9): 22-26.) Het beeld van uitgestelde eiontwikkeling past bij trekkende vlinders. Met een buik vol eieren is het immers lastig vliegen.

Franje 8 (15) – maart 2005

Ontwikkeling

De rupsen groeien zeer snel, vooral in de laatste stadia. De ontwikkeling van het derde stadium tot het volgroeiende vijfde stadium kan binnen zes dagen plaatsvinden bij een temperatuur van ongeveer 23°C. Van ei tot pop duurt onder deze condities de ontwikkeling van de rups ongeveer drie weken, onder koelere omstandigheden kan dit echter wel twee maanden duren. Het stadium van prepupa duurt vijf tot zes dagen, het popstadium 29 dagen in het geval van de in oktober uitgekomen vlinder.

Afmetingen

De spanwijdte van de vlinders bedroeg 88-104 mm, corresponderend met vleugellengten van 40-47 mm. De lengte van het lichaam bedroeg gemiddeld 48 mm en van de roltong 68 mm. De proboscis is dus ruim 1,4 x de lichaamslengte. De roltong lijkt buitengewoon lang als men een foeragerende vlinder nectar ziet zuigen, maar bij nauwkeurig nameten blijkt dit minder extreem dan het op het eerste gezicht lijkt.

Ecologische Werkgroep

Jeroen Voogd & Frits Bink

Tijdens de najaarsbijeenkomst van de sectie ter Haar heeft Jeroen aan de hand van een aantal voorbeelden laten zien op welke manier hij met vlinders bezig is. Hij vindt het rupsenstadium verreweg het meest interessante uit de levenscyclus van een vlinder. Om zoveel mogelijk aan de weet te komen over de biologie en ecologie van vlinders heeft hij in de loop der jaren een behoorlijke hoeveelheid literatuur verzameld. In veel gevallen stemmen eigen waarnemingen echter niet overeen met hetgeen in de literatuur vermeld wordt. Dit valt deels te verklaren doordat de literatuur niet volledig is, evenmin als de persoonlijke ervaringen dit zijn, maar in een behoorlijk aantal gevallen blijkt de literatuur ook gewoon de werkelijkheid niet goed weer te geven. Er zijn vele voorbeelden van speculaties die als feiten worden weergegeven. Verder is de literatuur vaak niet eenduidig waardoor de interpretatie van de gegevens moeilijk is.

Misschien goed om een en ander te illustreren aan de hand van het uiltje *Xanthia gilvago* (Denis & Schiffmüller). Deze soort wordt in het ene boek als strikt monofaag op *Ulmus* sp. beschreven en in een ander boek polyfaag op diverse loofboomsoorten. Helaas wordt juist de informatie over de biologie van soorten niet opnieuw of verder onderzocht maar klakkeloos overgenomen uit de bestaande literatuur. Hierdoor treedt er een accumulatie van fouten op. Daarnaast speelt er een ander probleem; de Nederlandse situatie wijkt vaak af van die in het buitenland waardoor de gegevens uit de bestaande literatuur niet zonder meer vertaald kunnen worden naar de Nederlandse situatie.

Uit contacten met andere vlinderaars blijkt dat er veel kennis is over de biologie van soorten, veelal in de vorm van anekdotische verhalen (zowel veld- als kweekervaringen). Onderling wordt dit soort kennis wel uitgewisseld en soms komt een en ander ter sprake tijdens een bijeenkomst van ter Haar en wordt dan opgenomen in Franje. In verreweg de meeste gevallen zit deze belangrijke informatie echter in het hoofd van de vlinderaars en is daarmee ontoegankelijk voor de buitenwereld.

Franje 8 (15) – maart 2005

Voor vlinderend Nederland liggen er dus enkele taken die opgepakt kunnen worden. Verreweg de belangrijkste taak is het opschonen van de bestaande literatuur. Om dit te kunnen bewerkstelligen is het van groot belang dat de kennis over de biologie en ecologie van soorten bijeengebracht wordt. Wij hebben daarom besloten om te kijken of er voldoende belangstelling is om een Ecologische Werkgroep op te richten. Gezien de vele positieve reacties en aanmeldingen tijdens de najaarsbijeenkomst van de sectie ter Haar zullen wij hier zeker een invulling aan gaan geven.

Hoewel de invulling van de Ecologische Werkgroep nog niet vast ligt hebben wij wel al ideeën over wat deze werkgroep zal gaan doen. De belangrijkste taak zal zonder meer zijn het bijeenbrengen en ordenen van de anekdotische verhalen. Er zal via het internet een database beschikbaar worden gesteld waarin feiten over de levenswijze van de soorten worden opgenomen, eventueel ondersteunt met fotomateriaal. Op deze site zal ook zogenaamde “handboekenkennis” beschikbaar komen. Naast deze database zal er ook een forum opgezet worden waarbij de deelnemers van de Ecologische Werkgroep onderling met elkaar kunnen discussiëren. Hoewel we niets willen uitsluiten voor de toekomst, zal de database in eerste instantie alleen toegankelijk zijn voor de leden van de Ecologische Werkgroep.

Tijdens de komende voorjaarsbijeenkomst van de sectie ter Haar zal de stand van zaken gepresenteerd worden. Wij verzoeken iedereen die wil bijdragen aan deze Ecologische Werkgroep, en zich nog niet aangemeld heeft, zich aan te melden via één van onderstaande telefoonnummers of emailadressen.

Jeroen Voogd, Tel: 0318 656046 (na 20.00 uur); e-mail: Info@Butterflies-Moths.com

Frits Bink, Tel: 0318 418435; e-mail: Frits.en.Rosita@Tiscali.nl

Cees Gielis, Tel: 0347 341555; e-mail: C.Gielis@net.hcc.nl

Franje 8 (15) – maart 2005

VOORJAARSBIJEENKOMST VAN DE SECTIE “SNELLEN”

De voorjaarsbijeenkomst wordt gehouden op

Zaterdag 9 april 2005

Om 11.00 uur in partycentrum Killesteijn, Kortenhoevenseweg 63, Lexmond.
Tel. 0347-341933

AGENDA

1. Opening door de voorzitter
2. Verslag van de vorige bijeenkomst
3. Bestuursmededelingen:
4. Faunistische mededelingen
5. Sluiting

Tijdens de middagpauze zal Eddy Vermandel entomologische instrumenten en hulpmiddelen ter verkoop tonen. Tevoren kunt u inlichtingen krijgen en/of bestellingen plaatsen. Tel: 0114-370378; e-mail: info@vermandel.com

Voor beide bijeenkomsten geldt dat er koffie is en u kunt ook frisdrank, broodjes, soep, tosti's etc. kopen bij de bar. Het staat iedereen vrij om een eigen lunch mee te nemen.

BUSLIJNEN

Van Utrecht CS naar Lexmond en viceversa: 154

Franje 8 (15) – maart 2005

VOORJAARSBIJEENKOMST VAN DE SECTIE “TER HAAR”

De voorjaarsbijeenkomst wordt gehouden op

Zaterdag 26 maart 2005

Om 11.00 uur in partycentrum Killesteijn, Kortenhoevenseweg 63, Lexmond.
Tel. 0347-341933

AGENDA

- 10.30 zaal open
- 11.00 opening bijeenkomst
- 11.05 bestuursmededelingen waaronder:
 - volgorde aftreden bestuursleden
 - verslag over de discussie rond de jaarlijsten
 - voortgang jaarlijst 2000
- 12.00 rondvraag
- 12.30 lunch
- 13.30 faunistische mededelingen
- 16.00 sluiting

Tijdens de middagpauze zal Eddy Vermandel entomologische instrumenten en hulpmiddelen ter verkoop aanbieden. Tevoren kunt u inlichtingen krijgen en/of bestellingen plaatsen. Tel. 0114-370378; e-mail: info@vermandel.com.

In de zaal is koffie, frisdrank, broodjes, soep, toasti's, etc. verkrijgbaar aan de bar. Het staat iedereen vrij om een eigen lunch mee te nemen, maar de zaaleigenaar staat niet toe dat men zelf koffie (in thermosflessen) meeneemt!

BUSLIJNEN

Van Utrecht CS naar Lexmond en viceversa: 154